

RUS TILI DARSLARIDA O‘QUVCHILARNING KREATIV TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISH

Vasikova Shahriniso Sobir qizi

*Toshkent gumanitar fanlar universiteti, rus
filologiyasi yo'nalishi 4-bosqich talabasi.*

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada rus tili darslarida o‘quvchilarning kognitiv va ijodiy salohiyatini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Ta’lim jarayonida kreativ tafakkurni shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari, innovatsion metodlar, interfaol texnologiyalar va ijodiy topshiriqlarning samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, rus tili darslarida kreativ yondashuv orqali o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish yo‘llari ko‘rsatib beriladi. Maqola umumta’lim maktablari va akademik litseylar o‘qituvchilari uchun metodik tavsiyalarni o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlar: kreativ tafakkur, rus tili darslari, ijodiy yondashuv, interfaol metodlar, nutqiy kompetensiya, pedagogik texnologiyalar.

Аннотация: В данной научной статье рассматриваются вопросы развития познавательного и творческого потенциала учащихся на уроках русского языка. Анализируются педагогические и психологические основы формирования творческого мышления в учебном процессе, эффективность инновационных методов, интерактивных технологий и творческих заданий. Также показаны пути развития речевой компетенции учащихся посредством творческого подхода на уроках русского языка. Статья содержит методические рекомендации для учителей средних школ и академических лицеев.

Ключевые слова: творческое мышление, уроки русского языка, творческий подход, интерактивные методы, речевая компетенция, педагогические технологии.

Abstract: This scientific article discusses the issues of developing students' cognitive and creative potential in Russian language lessons. The pedagogical and psychological foundations of the formation of creative thinking in the educational process, the effectiveness of innovative methods, interactive technologies and creative

tasks are analyzed. Also, ways of developing students' speech competence through a creative approach in Russian language lessons are shown. The article contains methodological recommendations for teachers of secondary schools and academic lyceums.

Keywords: creative thinking, Russian language lessons, creative approach, interactive methods, speech competence, pedagogical technologies.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan ta'lim ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Bugungi kunda o'quvchilardan nafaqat bilimlarni egallash, balki mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarda ijodiy yechim topish, o'z fikrini erkin ifodalash talab etiladi. Shu nuqtai nazardan, kreativ tafakkurni rivojlantirish ta'lim jarayonining muhim komponentiga aylanmoqda.

Rus tili fanini o'qitishda kreativ yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi. Til – bu faqat grammatik qoidalar majmui emas, balki tafakkur va muloqot vositasidir. Shuning uchun rus tili darslarida ijodiy topshiriqlar, muammoli vaziyatlar va interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

1. Kreativ tafakkur tushunchasining nazariy asoslari

Kreativ tafakkur – bu shaxsning yangicha fikrlash, noodatiy yechimlar topish, muammolarga ijodiy yondashish qobiliyatidir. Psixolog olimlar (J. Gilford, E. Torrens) kreativlikni tafakkurning muhim ko'rsatkichi sifatida talqin qiladilar.

Pedagogikada kreativ tafakkur quyidagi belgilar bilan tavsiflanadi:

- muammoni turli nuqtai nazardan ko'ra olish;
- original g'oyalar ilgari surish;
- erkin fikrlash;
- fantaziya va tasavvurning rivojlanganligi.

Rus tili darslarida kreativ tafakkurni rivojlantirish o'quvchilarning leksik boyligini oshirish, nutqiy faolligini kuchaytirish va kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishga yordam beradi.

2. Rus tili darslarida kreativ tafakkurni rivojlantirishning ahamiyati

Rus tilini o'rganish jarayonida o'quvchi:

- o'z fikrini og'zaki va yozma shaklda ifodalaydi;
- matn ustida ishlaydi;
- dialog va monologlar tuzadi;
- badiiy va publitsistik matnlarni tahlil qiladi.

Bu jarayonlarning barchasi ijodiy yondashuvni talab qiladi. Agar darslar an'anaviy, faqat qoida va mashqlarga asoslangan holda olib borilsa, o'quvchilarda

qiziqish pasayadi. Kreativ metodlar esa darsni jonlantiradi va o'quvchini faol subyektga aylantiradi.

3. Kreativ tafakkurni rivojlantirishda interfaol metodlar

Rus tili darslarida quyidagi interfaol metodlar samarali hisoblanadi:

“Aqliy hujum” (Brainstorming)

Bu metod orqali o'quvchilar berilgan mavzu yuzasidan erkin fikr bildiradilar. Masalan, yangi mavzuni o'rganishdan oldin muammoli savol tashlanadi va o'quvchilar o'z taxminlarini aytadilar.

Rolga kirish (Role play)

Dialogik nutqni rivojlantirishda muhim metod bo'lib, o'quvchilar turli vaziyatlarni sahnalashtiradilar (do'konda suhbat, mehmon kutish, intervyu va boshqalar).

Klaster metodi

So'z boyligini oshirish va mavzuni umumlashtirishda qo'llaniladi. Bir tushuncha atrofida bog'liq so'zlar va fikrlar yoziladi.

Ijodiy topshiriqlarning o'rni

Ijodiy topshiriqlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi. Rus tili darslarida quyidagi topshiriqlar tavsiya etiladi:

- matnni davom ettirish;
- hikoya yoki ertak tuzish;
- rasm asosida matn yaratish;
- berilgan so'zlar bilan she'r yoki kichik insho yozish.

Bunday topshiriqlar o'quvchining tilga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ijodiy salohiyatini yuzaga chiqaradi.

5. O'qituvchining roli

Kreativ tafakkurni rivojlantirishda o'qituvchi yetakchi rol o'ynaydi. O'qituvchi:

- qulay psixologik muhit yaratishi;
- o'quvchini qo'llab-quvvatlashi;
- har bir fikrni qadrlashi;
- baholashda rag'batlantiruvchi yondashuvni qo'llashi lozim.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, rus tili darslarida kreativ tafakkurni rivojlantirish zamonaviy ta'limning muhim vazifalaridan biridir. Interfaol metodlar, ijodiy topshiriqlar va innovatsion yondashuvlar orqali o'quvchilarning nutqiy va intellektual salohiyatini samarali rivojlantirish mumkin. Bunday yondashuv o'quvchini mustaqil, ijodkor va raqobatbardosh shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Torrens E. Creativity in Education. – New York, 2018.
2. Guilford J. The Nature of Human Intelligence. – New York, 2016.

3. Zimnyaya I.A. Pedagogicheskaya psixologiya. – Moskva: Logos, 2019.
4. Passov E.I. Kommunikativnoye obucheniye inostrannym yazykam. – Moskva, 2020.
5. Abduqodirov A. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2021.
6. Saidova M. Zamonaviy ta’limda kreativlik. – Toshkent, 2022.

